

CENTRUM PRO STUDIUM VYSOKÉHO ŠKOLSTVÍ, v. v. i.

Jankovcova 933/63, 170 00 Praha 7 – Holešovice, www.csvs.cz

Uznávání výsledků předchozího učení ve vysokém školství – zahraniční zkušenosti

Jan Beseda, Filip Bláha, Karel Hanuš

Praha 2021

Studie byla zpracována v rámci dotace poskytnuté MŠMT na další činnost CSVŠ, v.v.i.

pro rok 2020.

Obsah

1. Úvod	3
2. Příklady praxe z vybraných zemí	4
2.1. Německo.....	4
2.2 PLAR-servis Univerzity v Oldenburgu	6
2.3 Technická univerzita v Drážďanech.....	7
2.4. Rakousko	8
2.5 Univerzita v Innsbrucku	10
2.6. Maďarsko.....	11
2.7. Finsko.....	14
2.8. Oulu University of Applied Sciences (Oamk).....	15
2.9. Irsko	17
2.10. Corke Intitute of Technology (CIT)	17
2.11 Skotsko	19
2.12 Glasgow Caledonian University (CGS)	20
2.13 University of Chester (Anglie).....	22
3. Zjištění z workshopu <i>Vybrané aspekty uznávání předchozího studia: zahraniční zkušenosti</i>	23
4. Doporučení	23
Zdroje	24

1. Úvod

Spoléhání se na tradiční výrobu a služby s nízkou kvalifikací již nestačí, pokud chceme, aby Česká republika patřila mezi nejvyspělejší země světa. Zaměření se na služby a výrobky s vyšší přidanou hodnotou však znamená mít vysoce kvalifikované pracovníky, kteří udržují tempo s technologickým a společenským vývojem. Uznání předchozího učení (UPU) je zásadní pro rozvoj otevřeného, inkluzivního, integrovaného a relevantního systému vysokoškolského vzdělávání a odborné přípravy a je klíčovým základem pro celoživotní vzdělávání.

Uznávání výsledků předchozího učení (ať již formálního, neformálního či informálního) hraje důležitou roli při plnění individuálních, společenských a národních potřeb, jako jsou:

- umožnit a rozšířit přístup ke vzdělání, školení a formálním kvalifikacím;
- rychle reagovat a reflektovat neustále se měnící požadavky pracovního trhu.

Rozšíření přístupu k vysokoškolskému vzdělávání prostřednictvím UPU není o vytváření méně kvalifikovaných absolventů, ale spíše o podpoře studentů s potenciálem prospívat sobě i společnosti prostřednictvím účasti na vysokoškolském vzdělání.

Uznávání předchozího učení je: **Formální uznání dovedností, znalostí a kompetencí, které jsou získány prostřednictvím pracovních zkušeností, neformálního školení a životních zkušeností** (Vlăsceanu et. al., 2004: 55).

Uznávání výsledků předchozího učení vychází z principu, že učební cesta není primárně důležitá, ale že **je důležitý výsledek**, k jehož dosažení mohou **vést různé cesty**.

UPU je podporováno celou řadou mezinárodních iniciativ. Hovoří se v o něm již například v roce 1995 v Bílé knize Evropské komise: *Towards the Learning Society*.

V roce 1997 byla podepsána **Lisabonské úmluva** (Úmluva o uznávání kvalifikací týkajících se vysokoškolského vzdělávání v evropském regionu, č. 165, přijatá v Lisabonu dne 11. dubna 1997). Z této úmluvy vyplývá, že při svém rozhodování o žádosti by měla mít veřejná vysoká škola (nebo jiný uznávací orgán) na zřeteli, že **žádost o uznání může být zamítnuta pouze tehdy, pokud rozdíly mezi studijními programy budou značné; tyto podstatné rozdíly musí být přitom prokázány**.

Evropská komise také v roce 2012 vydala *Doporučení o validaci neformálního a informálního učení*. Stojí v něm, že je třeba uznávat a ověřovat a dělat výsledky učení získané mimo školu viditelnými, např. v práci nebo v rámci dobrovolnické činnosti. Trendem je také spolupráce na validaci těchto výsledků se zúčastněnými stranami (viz sektorové rady v rámci české Národní soustavy kvalifikací nebo níže příklad z Irska).

V této studii uvádíme příklady praxe UPU, vč. uznávání výsledků/kvalifikací z předchozího učení, ze tří zemí středoevropského regionu (Německo, Rakousko, a Maďarsko). Německo je z této trojice nejprogresivnější. Razí se zde zásada, že se výsledky uznávají, pokud nejsou v zásadním rozporu s cíli a výsledky studia, což musí prokázat samotná VŠ. Z Německa představujeme zajímavý projekt zaměřený na UPU, který probíhá na Univerzitě v Oldenburgu a dále pak zkušenosti se studiem bez maturity na Technické univerzitě v Drážďanech. Rakousko je nejen geograficky, ale i mentálně na půl cesty mezi Německem a Maďarskem, aktuálně tu není uznávání výsledků neformálního a informálního učení zvykem. Na příkladu Univerzity v Innsbrucku pak ukazujeme projekty, které se zde v oblasti UPU odehrávají. Podle aktuálních běžících legislativních procesů bude Rakousko v mnohém následovat německý model. Dále přinášíme výsledky analýzy Maďarské rektorské konference, na nichž lze demonstrovat úskalí a výzvy, které vysoké školy a národní systémy v rámci UPU řeší. Pak jsme vybrali tři země, které patří v UPU v Evropě mezi špičku. Těmito zeměmi jsou Finsko a Irsko, Skotsko. Popisujeme u nich národní kontext a příklad řešení UPU na vybrané univerzitě. Tyto příklady pak doplňuje University of Chester z Anglie, která nabízí **vyjednávaný program**, jehož obsah vychází z dohody mezi studentem a tutorem a může tak být přizpůsoben potřebám konkrétního studenta. Národní kontext zde již nepopisujeme neb anglický a skotský systém sedle našeho názoru nijak zásadně neliší.

Cílem studie je popis současné UPU praxe ve vybraných zemích a na jeho základě identifikace vhodných postupů (příkladů dobré praxe), jež mohou být doporučeny pro zlepšení relevantní situace v ČR.

Tato studie je určena pro pracovníky na vysokých školách zabývajících se uznáváním předchozího učení, managementu vysokých škol, tvůrcům VŠ politik na Ministerstvu školství mládeže a tělovýchovy a pro pracovníky Národního akreditačního úřadu. Ve studii jsou zohledněny i informace z workshopu z 10. listopadu 2020. *Vybrané aspekty uznávání výsledků předchozího studia: zahraniční zkušenosti.*

2. Příklady praxe z vybraných zemí

2.1. Německo

Uznávání výsledků neformálního vzdělávání a informálního učení ze strany VŠ se v Německu věnuje stále větší pozornost. Diskuze se především točí kolem role, kterou by VŠ měly dlouhodobě hrát v procesu podpory a dalšího rozvoje celoživotního vzdělávání a kolem problematiky dostupnosti odborného a vysokoškolského vzdělávání. V rámci diskuze vykrystalizovala i otázka, jak dalece je možné uznávat výsledky předchozího učení získaných mimo VŠ – buď prostřednictvím neformálního vzdělávání či informálního učení.

Vzhledem k federální struktuře Německa jsou za legislativu, příp. směrnice k uznávání těchto výsledků zodpovědné jednotlivé spolkové země, přesněji jejich příslušná ministerstva. Na spolkové úrovni je to Stálá konference ministrů školství jednotlivých spolkových zemí (Kultusministerkonferenz – KMK), která již od roku 1948 tradičně koordinuje záležitosti, které

se týkají vzdělávání, kultury a výzkumu. Od ní také vzešel v roce 2002 prvotní impulz pro uznávání znalostí, kompetencí a dovedností získaných mimo VŠ. Ve svém tehdejší doporučení KMK poprvé stanovila jednoduchý rámec pro uznávání těchto výsledků u zájemců o vysokoškolské studium, kteří splňují následující podmínky:

- splnili všechny náležitosti, aby mohli být připuštěni ke studiu na VŠ (maturita či jinak doložená způsobilost);
- jimi získané a doložené znalosti, dovednosti či kompetence jsou obsahem a úrovní rovnocenné částem studovaného oboru a po přezkoumání plně odpovídají nastaveným akreditačním standardům;
- znalosti, dovednosti a kompetence získané mimo VŠ mohou nahradit **nejvýše 50%** z obsahů studovaného oboru.¹

KMK tato doporučení v roce 2008 ještě rozvedla a kromě jiného zdůraznila potřebu snazší dostupnosti studia a širokého přístupu k vysokoškolskému vzdělání **pro uchazeče z praxe**.² O dva roky později dokonce KMK ukotvila povinné uznávání znalostí, dovedností a kompetencí mimo VŠ v nově formulovaných doporučeních pro akreditaci bakalářských a magisterských studijních programů.³ Jednotlivé spolkové země pak do svých vysokoškolských zákonů přejaly povinně tzv. „**50%-pravidlo**“ – tj. řádně doložené a s obsahy studia rovnocenné znalosti, dovednosti a kompetence získané mimo VŠ mohou nahradit až 50% pro daný obor předepsaných ECTS kreditů. Praxe má ale bohužel k ideálnímu stavu daleko. Uznání či neuznání již získaných výsledků je zcela v kompetenci jednotlivých VŠ a záleží, jak se k tomu odpovědné osoby postaví. Především k výsledkům získaných prostřednictvím neformálního vzdělávání a informálního učení přistupují VŠ často s nedůvěrou a trvají mnohdy výhradně na absolvování v kurikul předepsaných kurzů.

I přes častý odpor VŠ k implementaci uznávání výsledků předchozího učení se v posledních letech díky úspěšným projektům podařilo významně ukotvit uznávání výsledků neformálního vzdělávání a informálního učení napříč německým vysokoškolským prostředím. Vznikly i první metodické příručky věnované procesu uznávání a validace výsledků předchozího učení.⁴

¹ Viz Kultusministerkonferenz (2002): Anrechnung von außerhalb des Hochschulwesens erworbenen Kenntnissen und Fähigkeiten auf ein Hochschulstudium. Beschluss der Kultusministerkonferenz vom 28. 06. 2002: <https://www.kmk.org/fileadmin/pdf/PresseUndAktuelles/2003/anrechnung.pdf>, stav 19. 2. 2021.

² Viz Kultusministerkonferenz (2008): Anrechnung von außerhalb des Hochschulwesens erworbenen Kenntnissen und Fähigkeiten auf ein Hochschulstudium (II). Beschluss der Kultusministerkonferenz vom 18. 09. 2008: https://www.kmk.org/fileadmin/veroeffentlichungen_beschluesse/2008/2008_09_18-Anrechnung-Faehigkeiten-Studium-2.pdf, stav 19. 2. 2021.

³ Viz Kultusministerkonferenz (2010): Ländergemeinsame Strukturvorgaben für die Akkreditierung von Bachelor- und Masterstudiengängen. Beschluss der Kultusministerkonferenz vom 10.10.2003 i.d.F. vom 04. 02. 2010: https://www.kmk.org/fileadmin/Dateien/veroeffentlichungen_beschluesse/2003/2003_10_10-Laendergemeinsame-Strukturvorgaben.pdf, stav 19. 2. 2021.

⁴ V tomto směru se stal průlomovým projekt ANKOM z let 2005-2014 (Anrechnung beruflicher Kompetenzen auf Hochschulstudiengänge/Započtení profesních kompetencí do vysokoškolského studia), finančně podpořený Spolkovým ministerstvem vzdělávání a výzkumu a Evropským sociálním fondem. V jeho rámci byla vyvinuta mj. započítávací metodika, která se posléze stala určující pro započítávání výsledků získaných mimo VŠ. Kromě jiného

Podarilo se také ustálit formální rámec pro uznávání výsledků, kdy se rozlišuje mezi paušálním, individuálním a kombinovaným postupem. Zatím co paušální postup se využívá především v případech, kdy studijní obor připouští uznání výsledků získaných v rámci neformálního vzdělávání (v tomto případě kurzu s předepsaným kurikulem), využívá se individuálního přístupu tam, kde převažují znalosti, dovednosti a kompetence získané informálním učením. Jedním z příkladů individuálního přístupu je i PLAR-servis (PLAR je zkratka pro *Prior learning assessment and recogniton*) Univerzity v Oldenburgu.

2.2. PLAR-servis Univerzity v Oldenburgu

Univerzita v Oldenburgu je v německých měřítkách příkladem menší regionální univerzity (16 224 studujících v roce 2019) na severozápadě Německa ve spolkové zemi Dolní Sasko. V letech 2005-2014 se mj. podílela na projektu ANKOM, v jehož rámci vyvíjela individualizovaný online program pro studijní přípravu zájemců z řad odborníků z praxe.⁵ Na tento projekt pak navázala projektem PLARnet, spolufinancovaným dolnosaským Ministerstvem vědy a výzkumu a Evropským sociálním fondem. Jeho výsledkem je PLAR-servis pro studenty, kteří usilují o uznání výsledků získaných v rámci neformálního vzdělávání, či prostřednictvím informálního učení. Systém byl spuštěn roku 2017 a je určen všem studentům bakalářských a navazujících magisterských studijních programů. Jen v prvním roce ho využilo na 50 studujících. Výsledky se uznávají na základě tzv. **portfolia**, které obsahuje „artefakty“ – tak se označují doklady o dosažených znalostech a osvojených dovednostech a kompetencích. Jedná se o silně individualizovaný systém, kdy zdánlivě podobné výsledky nemusejí v konkrétních případech znamenat uznání výsledků ve stejném rozsahu. Tento systém uznávání nestaví v první řadě na certifikátech, vysvědčeních a předepsaných kurikulech, ale na individuálně dosažených výsledcích.

Ty lze např. **doložit** účastí na projektu, vypracováním posudku, vědeckou publikační činností, referátem či pracovní praxí doloženou zaměstnavatelem. Vše vztaženo na předepsané studijní cíle a kompetence v jednotlivých studijních modulech. Důležitým faktorem procesu uznávání je osobní vklad samotných žadatelů. Samotnému procesu uznávání předchází **pohovor žadatele** s pracovníky Zkouškového úřadu univerzity (Tzv. *Prüfungsamt*, zkráceně PA, je etablován na každé německé VŠ a spadají pod něj veškeré procedury spojené s uznáváním studijních výsledků), kteří žadateli pomáhají správně reflektovat rozsah a míru jeho dosud získaných znalostí, osvojených dovedností a kompetencí a škálu dokladů pro doložení jejich získání. Kromě jiného pomáhají pracovníci PA vypracovat žadateli výše zmiňované portfolio, které je následně předloženo k posouzení garantům studijního oboru, či modulu. Ti pak do 10 týdnů rozhodnou o uznání, či zamítnutí předložených výsledků a rozhodnutí podstoupí zpět PA, který během dvou týdnů vyrozumí uchazeče.⁶

bylo podpořeno na 20 projektů na různých VŠ, které dnes platí za nejlepší-příklady praxe v procesu validace výsledků předchozího učení. Viz <http://ankom.dzhw.eu/>.

⁵ Viz <https://uol.de/inos>, stav 19. 2. 2021.

⁶ Více k PLAR-servisu na stránkách Univerzity v Oldenburgu: <https://uol.de/plar>, stav 19. 2. 2021.

I když byl PLAR-servis přijat studenty veskrze pozitivně, musí se neustále vyrovnávat s úskalími individuálního přístupu v uznávání výsledků. Ukazuje se, že role poradců s pokročilými pedagogickými kompetencemi je v takto nastaveném systému uznávání nepostradatelná. Právě jejich odbornost pomáhá žadatelům správně reflektovat vlastní dovednosti a schopnosti. Bez nich by nebyl tento systém životaschopný.

Závěrem je nutné se ještě zmínit o změně v uznávání výsledků, která nastala po přistoupení Německa k Lisabonské smlouvě (2007). Zatímco předtím museli studenti dokazovat, že jimi dosažené studijní výsledky odpovídají kvalitou výsledkům z některé z německých VŠ, nyní je to naopak VŠ, která musí dokázat, že studentem dosažené výsledky **jsou** v zásadním kvalitativním rozporu s požadovanými studijními výsledky daného oboru. Pokud neexistují „zásadní rozdíly“ v dosažených výsledcích, nebrání nic jejich uznání. Tato metodika spolu s možností uznání výsledků neformálního vzdělávání a informálního učení otevírá univerzitní studium stále více zájemcům z praxe a přispívá k naplňování ideji „otevřené univerzity“.

Snaha zpřístupnit VŠ co nejširšímu okruhu zájemců a zatraktivnit přístup k vysokoškolskému vzdělávání pro zájemce z praxe stojí i za německým specifickým, možností studia bez maturity, které si představíme na příkladu Technické univerzity v Drážďanech (TU Dresden-TUD).

2.3. Technická univerzita v Drážďanech

TUD (aktuálně 31 517 studujících) patří od roku 2012 k úzkému okruhu vybraných německých univerzit finančně podporovaných spolkovou vládou za jejich excelentní výzkum. Jak jsme již předestřeli, je vysoké školství záležitostí jednotlivých spolkových zemí. Spolkové ministerstvo vzdělání a výzkumu má hlavně koordinační funkci. To se týká i zmíněného studia bez maturity. Zde si představíme, jak je to v případě Saska.

Studium bez maturity

V Saském vysokoškolském zákoně jsou v paragrafu 17 podrobně popsány podmínky přijetí ke studiu, kdy pouhé úspěšné složení maturitní zkoušky neznamena automaticky vstupenku na VŠ. Naopak další část paragrafu je věnována alternativním možnostem přijetí ke studiu. Cíl je jasný – umožnit odborníkům z praxe s několikaletou pracovní zkušeností studium na VŠ.⁷ Pro absolventy učebních oborů bez maturity se tak otevírá možnost dodatečného vysokoškolského studia za přesně daných podmínek – např. předchozí složení mistrovské zkoušky automaticky opravňuje uchazeče ke studiu na saské VŠ. V případě TUD hraje důležitou roli i poradenství, kdy samotnému přijetí předchází povinný pohovor uchazeče s poradcem v poradenském centru TUD, jehož cílem je seznámit uchazeče s výzvami vysokoškolského studia a příp. ho nasměrovat k vhodné volbě oboru. Tato procedura je povinná pro uchazeče, kteří přicházejí z praxe bez předchozí studijní zkušenosti. Odpadá v případě, že uchazeč absolvoval min. 2 semestry studia na veřejné odborné vysoké škole (Fachhochschule) a složil

⁷ Viz § 17 Saského vysokoškolského zákona: <https://www.revosax.sachsen.de/vorschrift/10562-Saechsisches-Hochschulfreiheitsgesetz#p17>, stav 19. 2. 2021.

všechny předepsané zkoušky.⁸ Kromě absolventů mistrovské zkoušky či jejího ekvivalentu v podobě nadstavby, umožňuje zákon studium i lidem s minimálně tříletou pracovní praxí. Např. absolvent učebního oboru bez maturity po třech letech praxe a průchodem přes speciální přijímací řízení může studovat jím libovolně zvolený obor. V tomto případě je zkouška ekvivalentem maturity. Platí ale pouze pro uchazečem konkrétní zvolený obor. Při případném zanechání studia či jeho změně pak oprávnění ke studiu zaniká.⁹

Na základě informací, které nám poskytla vedoucí poradenského centra TUD, Cornelia Blumová, lze od roku 2007, kdy bylo studium bez maturity v Sasku uzákoněno, hovořit o mírném nárůstu počtu studujících využívajících tuto možnost. Momentálně je na TUD imatrikulováno 236 studujících bez maturity. Od roku 2007 pak tuto možnost využilo již 626 zájemců. Ve srovnání s celkovým počtem studujících je to stále zanedbatelný údaj. Na druhou stranu se TUD snaží toto studium aktivně podporovat – např. vyčleněním studijních míst (1% všech studijních míst v aktuálním akademickém roce a od příštího roku dokonce 0,5% studijních míst v oborech medicíny a zubního lékařství), nebo právě možností uznávání výsledků neformálního vzdělávání a informálního učení. Zatím se ukazuje, že pro absolventy mistrovské zkoušky či několika semestrů na veřejné odborné vysoké škole je tato možnost nejschůdnější cestou, jak studovat na TUD.

Klasické přijímací řízení, která probíhá písemně v předmětech německý jazyk, anglický jazyk, matematika a obecných znalostech oboru, který hodlají uchazeči studovat, znamená pro většinu těchto uchazečů problém. Zkoušky totiž vychází z maturitních znalostí, kterými tato skupina většinou nedisponuje a bez řádné přípravy je tudíž pro ně zkouška těžko zvládnutelná – zvláště pokud studují při zaměstnání. Tento aspekt představuje do budoucna jednu z výzev, jak žadatelům bez maturity přechod na VŠ co nejvíce usnadnit a to tak, aby neutrpěla kvalita studia a aby mohli plně uplatnit svoje praktické zkušenosti.

I přes mnohé těžkosti při zavádění do praxe, láká tato možnost studia na spolkové úrovni čím dál více uchazečů. V roce 2018 studovalo na německých univerzitách v prvním semestru na 62 000 studentů bez maturity, což představovalo 2,2 % z celkového počtu studujících. Oproti roku 2013 tak počet studujících bez maturity stoupl o 35 %.¹⁰

2.4. Rakousko

Také v Rakousku se uznávání výsledků neformálního vzdělávání a informálního učení věnuje v posledních letech zvýšená pozornost. Na počátku tohoto procesu stál projekt rakouské Agentury pro zajišťování kvality a akreditaci (Agentur für Qualitätssicherung und

⁸ Německý vysokoškolský systém rozlišuje školy univerzitního typu, jako TUD, které vychovávají vědce a prakticky zaměřené odborné vysoké školy (tzv. Fachhochschule). Studium na nich je podmíněno složením tzv. odborné maturity, která ale neopravňuje ke studiu na univerzitě.

⁹ Viz popis podmínek pro studium bez maturity na stránkách TU Dresden: <https://tu-dresden.de/studium/vor-dem-studium/beratung-und-service/studieren-ohne-abitur>, stav 19. 2. 2021.

¹⁰ Viz Handelsblatt online, 31. 3. 2020: <https://www.handelsblatt.com/politik/deutschland/bildung-zahl-der-studierenden-ohne-abitur-2018-auf-rekordhoch/25699986.html?ticket=ST-3372035-PmN9B9uFGTSdqMOBGQf7-ap1>, stav 19. 2. 2021.

Akkreditierung – AQ) k uznávání a započítávání výsledků předchozího učení na vysokých školách, který v letech 2014/15 spoluiniciovalo a financovalo rakouské Spolkové ministerstvo pro vědu, výzkum a hospodářství (příslušné resortní ministerstvo pro VŠ). V rámci tohoto ročního projektu vzniklo konsorcium ze zástupců 11 vybraných VŠ, kteří měli za úkol během 5 workshopů a za účasti externích odborníků prodiskutovat právní a i praktické možnosti implementace uznávání výsledků předchozího učení do praxe. Závěry projektu byly AQ shrnuty v rozsáhlé zprávě, která se dotýkala nejen právního rámce a možností současné legislativy, ale obsahovala i doporučení pro uznávání výsledků předchozího učení při přístupu na VŠ a pak během samotného studia. Projekt tyto dvě oblasti – přístup ke studiu a samotné studium – striktně odlišil s tím, že by dosažené výsledky neměly být uznávány dvakrát, ale pouze jednou. Co se pak právního rámce týče, je důležité podotknout, že každý druh vysoké školy v Rakousku disponuje vlastní zákonnou úpravou. Univerzitní zákon byl donedávna v tomto ohledu nejrigidnější a připouštěl pouze uznání kompetencí získaných formální vzdělávací cestou či vědeckou činností na mimouniverzitních výzkumných pracovištích. Zákony o odborných VŠ (Fachhochschule) a pedagogických VŠ (Rakousko nezná pedagogické fakulty, nýbrž pedagogické VŠ, které představují samostatnou univerzitní infrastrukturu) pak připouštěly možnost uznání kompetencí získaných prostřednictvím neformálního vzdělávání či informálního učení. Pro soukromé univerzity dokonce neexistovala žádná zákonná úprava. U odborných VŠ to byla např. možnost studia na základě související doložitelné pracovní praxe, u pedagogických VŠ pak možnost nechat si započítat min. 3 letou pracovní praxi u studentů odborného učitelství pro SŠ a to až do výše 120 ECTS-bodů.¹¹

Projekt nepoukázal pouze na nejednotný právní výklad u jednotlivých VŠ pro uznávání výsledků předchozího učení. Konstatoval také absenci jasně vymezeného katalogu kompetencí, na jehož základě by bylo možné definovat jejich žádoucí portfolio u jednotlivých oborů. Jasně vytyčeným cílem se stalo etablování validačních systémů na jednotlivých VŠ, které by umožňovaly transparentní a kvalitu studia respektující pravidla pro uznávání výsledků předchozího učení. Také ministerstvo se zavázalo tento proces aktivně – a to nejen finančně, podporovat. Rozhodující se ukázala i koordinační role AQ, která významně přispěla k sladění představ ministerstva a jednotlivých VŠ zastoupených v konsorciu. Také to, že konsorcium přetrvalo a v obměněné podobě působilo dál, se ukázalo jako rozhodující pro úspěšnou implementaci závěrů projektů do praxe. O to se také pokoušelo ministerstvo pod taktovkou AQ v navazujícím projektu, který měl s pomocí zahraničních odborníků iniciovat konkrétní projekty validace výsledků předchozího učení v konsorciu zúčastněných VŠ. Jedním z členů konsorcia je i Univerzita v Innsbrucku, která v současnosti jako výsledek tohoto národního projektu startuje velký projekt k validaci výsledků předchozího učení v oboru farmacie.

¹¹ Viz Barbara Birke, Anke Hanft: Anerkennung und Anrechnung non-formal und informell erworbenen Kompetenzen. Empfehlungen zur Gestaltung von Anerkennungs- und Anrechnungsverfahren, AQ Austria 2016: https://www.aq.ac.at/de/analysen-entwicklung/dokumente-analysen-entwicklung/AQ_Anerkennung-2016-inklU4-und-bmwf-2.pdf?m=1613586701&, stav 23. 2. 2021.

2.5 Univerzita v Innsbrucku

Univerzita v Innsbrucku (aktuálně 27 095 studujících) patří od svého založení v 17. století k předním rakouským univerzitám se silnou regionální působností v oblasti Tyrol a Voralbergu. Aktivně se zapojila již do prvního projektu k uznávání výsledků předchozího učení (viz kapitola výše) a po jeho skočení realizovala sama za finanční podpory ministerstva projekt k uznávání výsledků předchozího učení u absolventů středních odborných škol. Již tento projekt ukázal některé z limitů a rozporů, se kterými se uznávání výsledků na univerzitní půdě potýká. I když se jednalo o uznání předmětů, které vyjádřeno v ECTS-bodech (5-10), nepředstavovaly zásadní zásah do struktury studia, přesto odmítali vyučující tyto výsledky uznávat. Projekt byl i přes tyto problémy nakonec úspěšný. Nicméně poukázal na jednu ze zásadních výzev pro implementaci validace výsledků předchozího učení, a sice nutnost podpory nejen v rámci univerzitní správy, ale i napříč mezi všemi zainteresovanými skupinami. To se již podařilo zajistit pro aktuální projekt, který usiluje o implementaci validace výsledků předchozího učení pro bakalářské studium v oboru farmacie.

Projekt „The Third Way“ univerzity v Innsbrucku

Projekt „The Third Way“ (2021-2024) má za cíl implementovat postupy k uznávání výsledků neformálního vzdělávání a informálního učení pro bakalářské studium farmacie. Uznávání výsledků by mělo být možné jak v přijímacím procesu, tak v rámci samotného studie. Kromě jiného by mělo uznávání vést ke zkrácení řádné studijní doby. Projekt cílí především na laboratorní síly a farmaceutické asistenty, pro které chce zjednodušit možnost studia na VŠ. S pomocí přístupu „Peer-Learning“ projekt využije know-how domácích (AQ) i zahraničních expertů. Důležité je zmínit, že projekt usiluje o tzv. paušální validaci výsledků předchozího učení, která by byla závazná pro všechny budoucí uchazeče o studium a kvalitativně odpovídala akreditačním standardům oboru. Jak jsme již uvedli pro úspěch projektu je důležité zapojení všech zodpovědných aktérů v rámci univerzity (např. prorektor pro studium, garanti oborů atd.) a dostatečná informovanost, aby se zamezilo příp. pochybám o možnost samotného uznání na straně žadatelů a o kvalitu uznávaných výsledků na straně univerzity.¹²

Aktuálně dochází v Rakousku ke změnám, které dále pozitivně podpoří praxi uznávání výsledků předchozího učení. Brzy začne platit nová legislativa, která ve vysokoškolských zákonech ukotví možnost uznávání výsledků předchozího učení pro vstup a studium na VŠ. Kromě jiného se také změní praxe v posuzování těchto výsledků. Do budoucna převládne právě „německý model“, kdy se výsledky uznávají, pokud nejsou v zásadním rozporu s cíli a výsledky studia, což musí prokázat samotná VŠ. Rakouská praxe byla dosud jiná. Výsledky se uznávaly pouze v případě, že byly rovnocenné výsledkům formálního studia dosažených na rakouské VŠ. Dokázat jejich „rovnocennost“ pak bylo na žadateli.

¹² Podrobnosti k projektu „The Third Way“ a k obecné situaci na Univerzitě v Innsbrucku poskytla v telefonickém rozhovoru jeho koordinátorka, paní Christina Raab.

2.6. Maďarsko

Problematika uznávání se v Maďarsku stala v nedávné době jednou z předních otázek vysokoškolské politiky. V souvislosti s problémy stávající praxe uznávání svolala Maďarská konference rektorů (MKR) na počátku roku 2018 pracovní skupinu, která měla za úkol systematicky zmapovat situaci a problémy v této oblasti a navrhnout možná řešení na její zlepšení. Činnost pracovní skupiny vyústila v závěrečné zprávě v roce 2019.¹³

V maďarské legislativě není obsah pojmu uznávání jasně vymezen a jednotliví aktéři jej používají v různém smyslu a rozsahu (nejčastěji v kontextu mezinárodní mobility). Základní principy uznávání v Maďarsku vychází z dokumentů mezinárodních (např. dokumenty programu Erasmus+ a Evropské komise, CEDEFOP Guidelines) a domácích, které upravují adaptaci maďarského vysokého školství. Slouží k nastavení základních očekávání a udržení důvěry v proces uznávání, ovšem nikoli k určení konkrétních institucionálních, procedurálních či metodologických řešení. Podstata uznávání spočívá v tom, že jinde získané výsledky učení a kompetence jsou přijaty a uznány v rámci daného studijního programu studenta (nebo při jeho vstupu), lze je tedy aplikovat v řadě případů pro účel dalšího studia či postupu v rámci vysokoškolského studia. Z hlediska vysokoškolských institucí má uznávání několik fází:

- příprava (podle předmětu žádosti o uznání může zahrnovat přípravu administrativní, organizační, technickou atd.),
- písemné a osobní informace pro studenta,
- poradenství a poskytování informací,
- konzultace s původní institucí,
- příprava konzultantů a evaluátorů,
- studium dobré praxe, rozvoj procedurálních protokolů atd.,
- procedura (iniciace řízení, identifikace, dokumentace, hodnocení, certifikace či zamítnutí),
- **opravné prostředky** (odvolání, revize procedury a rozhodnutí, potvrzení či zamítnutí původního rozhodnutí),
- **follow-up** (sběr dat o žadatelích, výsledcích a důsledcích řízení, analýza a evaluace získaných dat, konzultace s případnou partnerskou institucí, případné nápravy, nahrání příslušných kreditů a předmětů do databáze).

Vysokoškolské instituce uplatňují k uznávání dva různé přístupy:

- ocenit již získané kompetence u studenta,
- motivovat studenta k dalšímu vzdělávání mimo instituci (v obou případech je cílem umožnit studentovi dosáhnout konce studia bez ztráty času).

¹³ A Magyar Rektori Konferencia elismerési munkacsoportja által elvégzett munka eredményei. Összegzés és Ajánlások, Budapest, 2019., http://www.mrk.hu/wp-content/uploads/2019/05/Jelentes_final_20190524.pdf, stav 6.10.2020.

V efektivním a spravedlivém procesu uznávání je uplatňován **princip subsidiarity**, tj. přesun rozhodování a jeho přípravy na nejnižší možnou úroveň pro daný případ z důvodu vyššího vhledu do výukového procesu a očekávání žadatele. Mezi odpovědné aktéry v různé fázi procesu tak patří vyučující daného předmětu, garanti či proděkani pro studium a vyšší orgány (seniorní tělesa, fóra, dozorčí rady atd., které mohou mít i studentské zástupce). Podle pracovní skupiny MKR je klíčovým aktérem garant či proděkan pro vzdělávání, který vidí celý výukový proces a dokáže zhodnotit relevanci získaných a hodnocených kompetencí studenta na úrovni jednotlivých předmětů a jednotek kurikula s podporou kvalifikovaných pracovníků. Uznávání by mělo být zaměřeno na učební výstupy studentů a získané kompetence založené na individuální iniciativě v podobě žádosti. Proces by měl být podporovaný odpovídajícími a dostupnými informacemi a radami a rozhodnutí o uznání by nemělo mít nepříznivé právní důsledky pro žadatele (např. způsobit dodatečné platební závazky)¹⁴.

V závěrečné zprávě pracovní skupina MKR také konstatuje, že hlavní rizika spojená s uznáváním se týkají nedostatku znalostí a zkušeností související s nedostatkem vhodných nástrojů, fungováním institucí a organizací a často i lidským faktorem. Na úrovni systému by pozornost měla být věnována přílišné decentralizaci v procesech uznávání, rozšíření praxí založených na dezinterpretaci právních požadavků, zaměření politiky vysokoškolských institucí na jiné oblasti a nedostatek koordinace, národní procedury externího hodnocení kvality a nedostatek volitelných předmětů v kurikulech některých programů. U organizace institucí jde zejména o nedostatečný celkový management uznávání, metodologický rozvoj ve vzdělávání a jeho organizaci a reflexi vlastní institucionální praxe, dále i nedostatečné využití externí podpory a rigidity systému formálních žádostí. Z hlediska lidského faktoru je třeba věnovat pozornost nedostatečnému závazku manažerů k rozvoji v této oblasti, nízké důvěře učitelů ve znalosti získané mimo jejich instituci, nerozhodování manažerů či administrativy, špatně zaznamenané **znalosti pravidla o 75procentní** shodě nutné k uznání předmětu na straně učitelů, otázce potřeby komplexního řízení ze strany managementu a studentské lhostejnosti či benevolenci.

Na základě domácí i zahraniční dobré praxe pracovní skupina identifikovala několik oblastí návrhů, jejichž realizace by mohla vést k lepšímu fungování uznávání v maďarském vysokém školství. Konkrétně jde o vysvětlení, úpravu a doplňování regulací, zvýšení flexibility kurikula, změnu perspektivy a přehodnocení kritérií uznávání a kompenzování, reorganizaci úrovní, úkolů, odpovědností a pravomocí v oblasti rozhodování, vytvoření a poskytování podpory týkající se zázemí, rozšíření uznávání kreditů na kompetence získané ve **virtuálním vzdělávání** a neformálním učení, zohlednění a uznání lidského faktoru a odpovídající financování procedury.

Pokud jde o rozšíření uznávání **v oblasti virtuální přípravy** a kompetencí získaných prostřednictvím neformálního učení, pracovní skupina MKR předložila následující doporučení:

¹⁴ Ibid

- v případě **virtuální přípravy** není zatím dostatek zkušeností, takže by bylo vhodné vyvinout rámec pro spolupráci mezi institucemi a vzájemně sdílet zkušenosti;
- během uznávání a přidělování kreditů by operátoři procedur měli věnovat zvláštní pozornost úrovni kompetencí získaných v neformálním učení;
- vysokoškolské instituce by měly zaručit, že **uznávané kompetence jsou relevantní pro oblast studia**, nebo jsou mezi **přenositelnými či obecnými kompetencemi**, které jsou v daném oboru rozvíjeny a očekávány;
- je nutné zajistit, že dokument potvrzující dokončení online kurzu **následuje hodnocení** (a nejen dokument dokládající účast);
- popis online kurzů či získaných kompetencí a výstupů učení by **měl souviset a být srovnatelný s kompetencemi**, na které se zaměřuje předmět kurzu (neměly by se tedy významně lišit z hlediska konečného cíle vzdělávacího programu);
- pokud to lze změřit, vykonaná **pracovní zátěž** by měla být podobná jako pracovní zátěž, která má být vykonána;
- potřeba posílit **princip důvěry** (např. zahrnout osobní rozhovor se studentem o jeho či její učební zkušenosti);
- při uznávání kompetencí získaných prostřednictvím neformálního učení by měl být využit **referenční rámec** (požadované standardy) vzdělávacího programu (proces uznávání by neměl být snadnější či schůdnější cestou k diplomu),
- je nutné nastavit **jasný a transparentní systém podmínek** uznávání kompetencí získaných prostřednictvím pracovní zkušenosti, součástí čehož:

- je vhodné **předem specifikovat přílohy**, které je třeba dodat (tj. pracovní smlouvu, popis práce/certifikát zaměstnavatele apod.);
- je nutné věnovat pozornost skutečnosti, že může existovat **rozdíl mezi úrovní přípravy a úrovní kompetencí získaných pracovní zkušeností**;
- pokud nejsou kompetence dostatečně doloženy, může být vyžadována **dodatečná hodnotící procedura**, jako například prezentace, test či zkouška (zvláště pokud je známka požadována kvůli kreditům).

Pracovní skupina rovněž představila řadu návrhů na implementaci opatření pro hlavní aktéry procesu uznávání, a sice vysokoškolské instituce, Maďarskou konferenci rektorů, Ministerstvo školství a Maďarskou akreditační komisi pro vysoké školy. Vysokoškolské instituce by měly rozvinout **vícefázový plán rozvoje vlastní praxe uznávání**, nesnažit se o stejná řešení jako ostatní (mají odlišné zaměření a cíle), rozšířit činnosti v zajišťování kvality na procedury uznávání a posílit pozici proděkanů odpovědných za UPU vymezením jejich pravomocí a odpovědnosti včetně jasných pravomocí v rozhodování o uznávání. Maďarská konference rektorů by měla převzít aktivní roli v podpoře institucionální praxe týkající se uznávání a pomoci sdílet zkušenosti a šířit dobré příklady prostřednictvím svých specializovaných pracovních skupin, sbírat vícefázové plány institucí rozvoje praxe uznávání a zkoumat dopad provedených kroků a rozvinout evaluační kritéria (nebo přímo cenu za kvalitu) vhodné pro externí nezávislé hodnocení praxe uznávání na vysokoškolských institucích. Ministerstvo školství by mělo připravit a vydat legislativu, usilovat o jasné a konzistentní používání slov a

pojmu v legislativě o uznávání, rozvinout a zveřejnit politická doporučení pro dlouhodobý rozvoj uznávání a kreditů a podpořit instituce v rozvíjení a implementaci pobídek pro plný přesun kreditů získaných v mezinárodním vysokém školství (zvláště v Evropském prostoru vysokého školství) a poskytnout finanční a expertní podporu vysokoškolským institucím na zásadní obnovu jejich praxe hodnocením, informováním a přizpůsobením inovativním řešením používaným v mezinárodním vysokém školství, implementaci jejich vlastních institucionálních inovací a jejich rozšíření na uznávání a s ním spojené procesy. Maďarská akreditační komise pro vysoké školy by měla podpořit rozvoj institucionální praxe uznávání formulováním dalších návrhů ve svých směrnících a kritériích pro akreditační procesy, aby rozšířila procesy vnitřního zajišťování kvality na vysokých školách o operace týkající se kreditů a uznávání, a zavést prvky sebehodnocení, které by věnovaly ještě větší pozornost vnějšímu hodnocení kvality v této oblasti.

2.7. Finsko

Rovněž ve Finsku mohou studenti, kteří absolvovali studium na jiné finské či zahraniční vysokoškolské instituci, stáž či praxi v zaměstnání, žádat o uznání části jimi studovaného studijního programu. Pokud tyto kompetence či kurikulum odpovídají výstupům příslušného studijního programu, žádosti může být vyhověno. Takto může být naplněna **maximálně polovina** z celkových požadavků bakalářských a magisterských studijních programů. Výjimku představují případy, kdy předchozí studium bylo absolvováno na finské univerzitě, anebo když podstatná část předchozího studia byla zahrnuta v současně studovaném studijním programu (netýká se to joint degree programů). Uznání probíhá formou **inkluze** a **substitute**. **Inkluze** znamená schválení kurzu nebo modulu studia absolvovaného na jiné instituci jako součást vlastního studijního programu, **substitute** znamená, že kurz nebo modul studia zahrnutý v kurikulumu studenta je nahrazen kurzem či modulem studia odpovídající úrovně a obsahu nebo na základě jiných kompetencí.

Finské centrum pro hodnocení ve vzdělávání vydalo v roce 2020 v rámci projektu UNESCO studii¹⁵ zabývající se flexibilními dráhami učení ve vysokoškolském vzdělávání. Autoři zprávy předložili několik návrhů, jejichž implementace by měla vést ke zlepšení v oblasti flexibilních drah učení (FLP). Na národní úrovni zdůrazňují potřebu komplexnějšího přístupu v politice FLP, zahrnující i národní definici FLP, která by měla v budoucnu podpořit rozvoj a vyjádření úsilí v této oblasti (zvláště na operační úrovni vysokoškolských institucí). Dále doporučují monitorování a hodnocení FLP na národní úrovni, což zahrnuje i **výzvu Ministerstvu školství a kultury k využití výzkumných a statistických dat k analýze dopadu politik FLP** na pokrok ve studiu, zaměstnanost absolventů a obnovu kompetencí i posílení personálních kapacit pro analýzu, úpravu existujících dat a rozvoj nových indikátorů. Kromě toho hovoří o potřebě propojit otázku rovnosti a politik FLP, v rámci čehož vyzývají ministerstvo k určení cílových skupin a vytyčení národních cílů, jejichž monitorování by mělo být ukotveno v národních i

¹⁵ Moitus, S.; Weimer, L.; Välimaa, J. 2020. *Flexible Learning Pathways in Higher Education: Finland's country case study for the UNESCO International Institute for Educational Planning (IIEP-UNESCO) SDG4 Project in 2018–2021*. Finnish Education Evaluation Centre Publications 12:2020.

institucionálních systémech monitorování. Dále doporučují národní metaanalýzu předchozích klíčových projektů vlády v této oblasti, která by měla sloužit k plnému využití nástrojů a modelů vytvořených v těchto projektech u vysokých škol.

Návrhy pro management a praxi vysokoškolských institucí zahrnují pokračování v rozvoji otevřených studijních drah, včetně využití dobré praxe vytvořené v tematicky zaměřených projektech a poznatků z výzkumu v této oblasti. Dále doporučují rozvoj vnitřních drah nad rámec stávajících možností (jako možnosti specializace v bakalářských a magisterských studijních programech), například formou národních projektů. Vnitřní dráhy mohou umožnit studentům učinit volbu součástí jejich studijního cyklu. Návrhy autorů zprávy se týkají i vedení a poradenských služeb na základě potřeb studentů. Doporučují více zacílit úsilí o zlepšení informovanosti studentů o dostupných drahách a celkově by tyto služby měly být strukturovány (případně znovu modelovány) podle potřeb studentů a klientů. Dále doporučují změnu managementu v oblasti FLP, aby bylo na úrovni vysokoškolských institucí této problematice věnováno více pozornosti. To by mělo zahrnovat vytvoření definice institucionální strategie FLP a její integrace do systému zajišťování kvality. Zvláštní podpora v průběhu těchto změn by měla být věnována učitelům. Problematika FLP rovněž zahrnuje otázku uznávání předchozího učení, neboť vyšší flexibilita studijních drah předpokládá i vyšší pružnost uznávání.

2.8. Oulu University of Applied Sciences (Oamk)

V zájmu posílení zaměstnatelnosti absolventů zavádí finské vysoké školy kurikula zaměřené na kompetence. Tím současně reagují na rostoucí poptávku po profesním rozvoji přizpůsobeným individuálním potřebám a současně reagujícím na lokální podmínky¹⁶.

Součástí univerzity je The Oamk School of Professional Teacher Education¹⁷, která je uznávána jako příklad nejvíce rozvinutého systému uznávání předchozího studia založeného na kompetencích v oblasti profesního vzdělávání učitelů a učitelů umělecky orientovaných předmětů (Saari et al., 2021).

Program profesního vzdělávání učitelů má hodnotu 60 ECTS. Škola nabízí v tomto programu flexibilní učební cesty, což je v souladu s finskou strategií v této oblasti (viz kapitola 2.7.). Studium lze zvládnout během roku nebo si ho lze rozložit až do tří let. Prochází jim asi 600-700 studentů za rok. Na celé univerzitě pak studuje asi 9000 studentů.

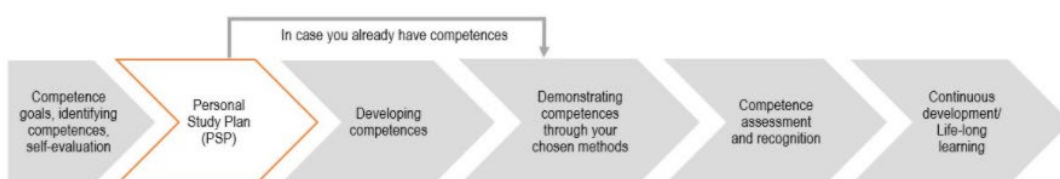
Nově vytvořená strategie Oamk zdůrazňuje umožňování trvajících učení. Obsah a implementace vzdělávacích programů jsou postaveny na požadavcích jednotlivců na profesní rozvoj a skutečně uznané potřeby v pracovním životě. Akumulace a demonstrace kompetencí tvoří jádro všech vzdělávacích činností namísto zaměření na izolované předměty nebo kvantitativní výkon. Každá studijní dráha je unikátní v důsledku odlišných výchozích, dříve získaných kompetencí každého studenta. Role učitele stále více spočívá ve vedení a

¹⁶ Informace jsme získali díky spolu práci s Dr. Saana Brauer z Oamk.

¹⁷ <https://www.oamk.fi/c5/en/studies-and-applying/school-professional-teacher-education/> stav 22.2. 2021.

poradenství. Škola provádí široké spektrum aktivit ve výzkumu, vývoji a inovacích, do kterých je zapojen každý učitel.

Terminologie v oblasti rozvoje kompetencí v rámci Evropy není jednotná a učitelé i studenti nemluví vždy stejným jazykem. Implementace modelu klade vysoké nároky na učitele, pokud jde o schopnost identifikovat a rozpoznat kompetence například na základě různých dokumentů. Zatím není tento přístup dostatečně zaběhlý ve všech vysokoškolských institucích, což jej činí časově náročnějším. S cílem usnadnit administrativu byly úspěšně využity digitální odznaky (digital badges).

Process of competence based teacher education

Proces uznávání kompetencí má tyto fáze:

- 1) Definice kompetenčních cílů, identifikace kompetencí na základě sebehodnocení
- 2) Definování osobního studijního plánu na základě komunikace s tutorem
- 3) Rozvoj kompetencí (lze přeskočit, pokud už je student již má)
- 4) Dokázání kompetencí na základě dohodnutých metod s tutorem.
- 5) Hodnocení a uznání kompetencí
- 6) Další vzdělávání

Během studií vede studenta tutor, který je rovněž odpovědný za uznání jeho kompetencí. S tutorem se student dohodne na způsobu doložení svých kompetencí, které se mohou týkat jednoho kompetenčního cíle či celé oblasti kompetencí. Uznání kompetencí vyžaduje spolehlivou dokumentaci a demonstraci kompetencí. V případě, že student chce podat námitku musí tak učinit do 14 dní od ukončení procesu uznávání k Radě.¹⁸

Podle Virkkula (2020) je tento přístup velice užitečný a je studenty hodnocen velmi pozitivně. Celý proces je pozitivně hodnocen také managementem univerzity, který je do procesu aktivně zapojen.

¹⁸ [Competence based education :: Oulun ammattikorkeakoulu :: Opinto-opas \(oamk.fi\)](#), stav 19.2.2021.

2.9. Irsko

Irsko patří mezi evropské země, které mají nejpropracovanější systém uznávání předchozího učení (UPU). Za posledních 20 let se zaměřilo na celou řadu projektů na uznávání předchozího studia na vysokých školách. Od roku 1999 existuje Kvalifikační zákon, což je obdoba českého zákona č. 179/2006 o předchozím uznávání kvalifikací. UPU je podporováno Národní agenturou pro kvalitu a kvalifikace (QQI), kvůli zákonu z roku 2012. UPU je i součástí Národní strategie dovedností do roku 2025. Instituce sdílejí příklady dobré praxe pomocí neformální sítě RPL Practitioners Networks, v které se setkávají zástupci škol a businessu a je od roku 2014 podporována QQI. QQI také monitoruje, jakým způsobem je UPU na jednotlivých školách podporováno.

Díky National Forum for the Enhancement of Teaching and Learning¹⁹ je vytvářeno povědomí o UPU mezi širší akademickou veřejností. Toto fórum podporuje mimo jiné využívání digitálních odznaků, jako nástrojů validace výsledků učení.

2.10. Corke Institute of Technology (CIT)

Právě CIT patří mezi vedoucí instituce v rozvoji uznávání předchozího vzdělávání. Má vlastní strategii UPU.

CIT nabízí zájemcům o uznávání předchozího studia:

- **návodnou příručku²⁰**, která zájemce provede celým procesem
- **propracovaný systém šablon a doporučení²¹**
- zájemci si mohou vybrat, pro který studijní program či kurz chtějí uznat své výsledky učení v **databázi kurzů²²**

Zájemce předkládá portfolio svých pracovních/studijních zkušeností, které je poté posuzováno školou. Zájemce v rámci studia předkládá celou řadu důkazů (např. certifikáty, ukázky práce, pracovní deníky, reference, zprávy apod.), že má deklarované výsledky učení, **koordinátorovi studijního programu**, který je dále předává hodnotitelům. V procesu může hrát roli také mentor, který pomáhá studentovi se sestavováním učebního plánu a portfolio.

V portfolio musí student:

- identifikovat své učení;
- a učinit jej explicitním (jasně ho popsat);
- zvážit jej ve vztahu k výsledkům učení;
- zhodnotit ho a
- prezentovat důkazy a argumenty podporující jím dosažené výsledky učení.

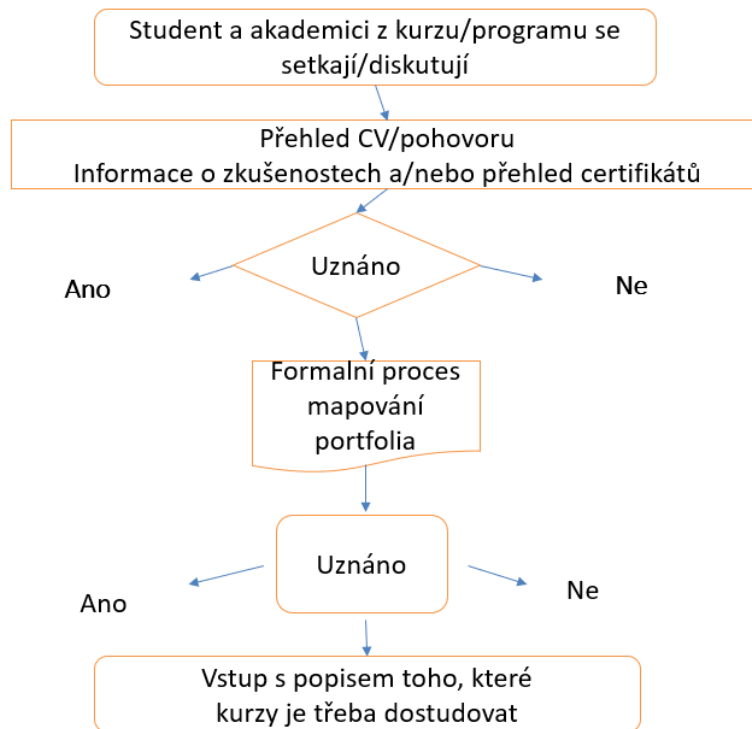
¹⁹ <https://www.teachingandlearning.ie/>, stav 19.2.2021.

²⁰ <https://www.cit.ie/contentfiles/RPL%20material/CIT%20RPL%20Guidelines%20for%20Students%20sw.pdf>, stav 19.2. 2021.

²¹ <https://www.cit.ie/rpl/usefulforms>, stav 19.2. 2021.

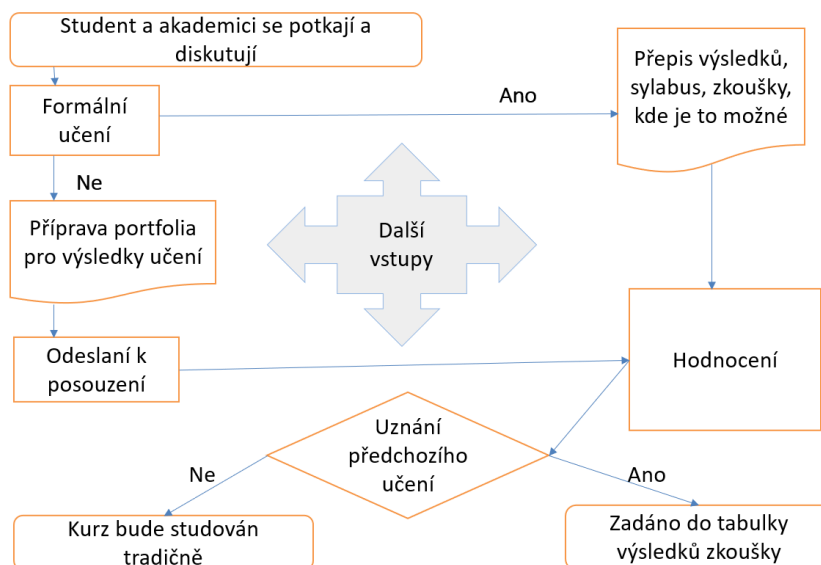
²² <https://courses.cit.ie/>, stav. 18.2. 2021.

Proces uznávání předchozího učení

Hodnocení pak probíhá formou pohovoru nebo předvedení daných kompetencí v praxi. Celý proces je součástí zajišťování kvality činností vysoké školy. Součástí komise, která schvaluje dosažené výsledky, je i externista. CIT validuje výsledky učení získané při práci, v rámci koníčků, dobrovolnictví, komunitních a sportovních aktivit.

Ocenění předchozího učení

Celý proces uznávání probíhá tak, že žadatel je propojen s členy komise. V případě, že žadatel chce uznat výsledky předchozího formálního učení, předkládá výpisy zkoušek a přepisy sylabů. U neformálního a informálního učení si musí připravit portfolio. V obou případech pak následuje hodnocení. V případě negativního hodnocení student získá zpětnou vazbu, proč mu nebylo vyhověno a musí kurz/modul studovat klasickou cestou.²³

Když systém před 20 roky začínal, měl 50 úspěšných aplikací ročně. Nejvíce studentů (650/rok) jím prošlo v době hospodářské recese. Aktuálně je to 250-350 studentů ročně. CIT očekává v souladu s přicházející recesí opět větší zájem. Pro kontext celkový počet studentů CIT se pohybuje mezi 15 000 -18 000 ročně.

Systém je řízen centrálně a na starosti ho má studentský mentor, který také radí zaměstnancům, jak hodnotit. Zapojeni jsou akademici, vedoucích fakult, kateder, programu, ale hlavní podporu studentovi zajišťuje centrální osoba mentora. Webové stránky obsahují pokyny pro studenty a zaměstnance, šablony, příklady a databáze se záznamem minulých přihlášek, základem žádosti, hodnocení a výsledků. Systém není náročný na obsluhu. Velmi se osvědčili workshopy, kde se studenti učí o systému vzájemně (peer-learning). Odpovědnost za žádost nese student. Poradenství ohledně obsahu nezabírá při konzultaci více než 15 minut. Studentovi je řečeno, aby si zkontroloval učební osnovy a výsledky učení, které jsou mu otevřeně dostupné prostřednictvím databáze a tam identifikuje, čeho už dosáhl.

Vedení CIT je se systémem velmi spokojené. Výsledky hodnocení jsou předkládány děkanovi akademické kvality²⁴ a registrační kanceláři v případě pokročilého nebo nestandardního vstupu nebo úplných akademických ocenění. V případě výjimek z modulu nebo udělení zápočtu na základě předchozího informálního a neformálního učení se tyto závěry předkládají společně s celkovým hodnocením na zkušebních komisích modulu na konci semestru. Jsou zpracovávány stejnými systémy. Databáze zkušeností CIT umožňuje udržovat kvalitu a pokud se vyskytnou nějaké problémy, lze je snáze identifikovat.

2.11. Skotsko

Uznávání kreditů za předchozí učení je podporováno Skotským rámcem kreditů a kvalifikací (SCQF)²⁵, jehož cílem je maximalizovat příležitosti k uznávání předchozího učení. Rozlišovány jsou dva typy uznávání: formativní a sumativní. **Formativní** uznávání je proces uznávání učení dosaženého mimo formální vzdělávání a systémy přípravy v kontextu dalšího učení a rozvoje, podporující mimo jiné přechod mezi neformálním a formálním učením. **Sumativní** uznávání je proces hodnocení učení dosaženého mimo formální vzdělávání nebo systémy přípravy, které

²³ Informace nám poskytla Deirdra Goggin z CIT.

²⁴ Dean of Academic Quality Enhancement v originále.

²⁵ Recognition of Prior Learning: National Framework for Scottish Higher Education, 2014, The Quality Assurance Agency for Higher Education, Glasgow, https://www.qaa.ac.uk/docs/qaas/enhancement-and-development/recognition-of-prior-learning---framework-for-scottish-he.pdf?sfvrsn=ae7cf581_10, stav 15.2. 2021.

může být uznáno pro akademické účely. Například umožňuje žadateli získat přístup do programu či kredity za splnění jeho částí, pokud výsledky předchozího neformálního učení jsou sledány srovnatelnými se vstupními požadavky, resp. výstupy daného programu.

Procedury uznávání předchozího učení se liší mezi univerzitami i mezi konkrétními studijními programy na téže univerzitě. Pro žadatele není důležitá jen zkušenost či praxe, ale i učení, takže musí zvážit, co se naučil a jak se to vztahuje ke danému kurzu či programu. Univerzity poskytují žadatelům o uznání předchozího neformálního učení podporu během celého procesu. Příprava žádosti o uznání tohoto typu má obvykle tři fáze:

- 1) Žadatel je požádán o zamyšlení či **reflexi** svého učení a zkušeností.
- 2) Žadatel **sepíše, co se doopravdy naučil**, v některých případech o srovnání svého učení s učitelskými výstupy příslušných modulů či programů, zatímco v jiných případech mohou být procedury v této fázi flexibilnější,
- 3) Žadatel poté **shromáždí doklady** o svém učení pro následné ohodnocení, zpravidla ve formě portfolia (ale někdy je možné tak učinit i jinou formou).
- Pověření zaměstnanci vysoké školy následně **zhodnotí předložené doklady** a rozhodnou o přijetí či nepřijetí žádosti o uznání.

Když žadatel identifikuje oblasti, ve kterých získal hodně znalostí a zkušeností v rámci neformálního učení, musí dále zvážit, zda jsou na dostatečné úrovni. K tomu může výrazně pomoci *Skotský rámeček kreditů a kvalifikací* obsahující hierarchii úrovní deskriptorů, která umožní žadateli jasněji určit dosaženou úroveň znalostí a dovedností získanou v neformálním učení v dané oblasti. Tato hierarchie je součástí směrnic o uznávání výsledků předchozího učení na některých univerzitách. Celkem obsahuje 12 úrovní jdoucích od velmi základních dovedností nahoru směrem k magisterské a doktorské úrovni na jejím vrcholu. Pregraduální studijní programy na vysokých školách začínají na úrovni 7 a končí na úrovni 10.

Požadované doklady na podporu žádosti o uznání se liší mezi jednotlivými kurzy, studijními programy i vysokými školami. Nejčastěji je třeba doložit, že předchozí učení je na dostatečné akademické úrovni, je vlastním dílem žadatele, existuje rovnováha mezi učením získaným zkušeností a akademickým učením, zaměřuje se na předmět plánovaného studia a odpovídalo aktuálnímu stavu rozvoje oboru.

Žádosti o uznání jsou hodnoceny pověřenými zaměstnanci vysoké školy, kteří postupují v souladu se stanovenými politikami a procedurami. Obvykle je žadatel pod dohledem zaměstnance s expertízou v dané oblasti, který mu poskytuje vedení a podporu.

2. 12. Glasgow Caledonian University (CGS)

Proces uznávání předchozího neformálního učení na Glasgow Caledonina University (GCU)²⁶ se uskutečňuje v podmínkách a principech stanovených v Národním rámci pro uznávání předchozího učení ve vysokém školství a Skotském rámci kreditů a kvalifikací. Uznávání

²⁶ Recognition of Prior Learning at GCU GCU RPL Policy, 2019, Glasgow Caledonian University, https://www.gcu.ac.uk/media/gcalwebv2/theuniversity/aqd/RPL_at_GCU_Policy_V7.4.pdf, stav 15.2. 2021.

předchozího neformálního učení se týká zkušenosti předcházející aktuálně studovanému studijnímu programu, která nebyla dříve hodnocena a oceněna kredity na vysokoškolské úrovni.

Schválení žádosti o uznání může žadateli umožnit přijetí do studijního programu v prvním cyklu studia, nebo získat kredity za splnění části studia v různých typech studijních programů (žádost se podává před začátkem nebo těsně po začátku příslušného modulu studia). Uznávání předchozího učení by měla být zahrnuta v kurikulu a explicitně adresována při schvalování programu a fázi hodnocení. Pokud je to možné, výstupy výuky by měly být vyjádřeny způsobem umožňujícím různé cesty pro jejich dosažení a flexibilní formy hodnocení.

Hodnocení se musí soustředit na srovnatelnost výstupů neformálního učení a příslušné části studijního programu spíše než na hledání přesného protějšku, žadatel tak musí demonstrovat znalosti a dovednosti a porozumění nutné k dalšímu postupu ve studiu. Žadatel může kombinovat uznávání obou typů učení. Kontaktní osoby pro oblast uznávání musí být jasně určeny na každé fakultě, za zajišťování kvality, monitorování procesů uznávání a poradenství děkanovi v této oblasti je odpovědný proděkan pro studium a kvalitu. Mechanismus podpory a hodnocení žádostí o uznání by měl být plně dokumentovaný a dostupný všem zúčastněným stranám. Počet a povaha žádostí o uznání by měly být monitorovány a vedení by jim mělo věnovat pozornost. Student žádající o uznání by měl obdržet zpětnou vazbu obvykle do tří týdnů.

Podobně jako je běžná praxe na jiných skotských vysokých školách, i na GCS má proces uznávání tři fáze: poradenství a vedení, podporu, uznávání/hodnocení. Každé stadium by mělo být integrováno ve studijním programu a ve fakultních mechanismech zajišťování kvality. Zaměstnanci zajišťující podporu a hodnocení žádostí o uznávání by měli být dostatečně proškoleni a podporováni a na jejich činnost by měly být vyčleněny dostatečné zdroje. Podpora i hodnocení by měly být zahrnuty v modelu pracovní zátěže. Role a odpovědnosti jednotlivých aktérů by měly být jasně určeny a chápány. Při žádání o uznání žadatel reflektuje své zkušenosti, identifikuje v nich učení a poskytuje k němu evidenci²⁷.

Klíčovým předpokladem žádostí o uznávání neformálního učení je:

- uznání se týká učení, ne samotné zkušenosti;
- učení je uznáno jako **přenositelné** a ne pouze vázané na kontext;
- **kredity** přidělené jako výsledek procesu uznávání mají **stejnou hodnotu** jako kredity získané formálním učení;
- **žadatel je odpovědný** za identifikaci a prokázání předchozího učení s odpovídající podporou a vedením od zaměstnanců vysoké školy.

²⁷ Formulář pro žadatele o uznání výsledků předchozího učení je dostupný zde : <https://www.gcu.ac.uk/academicquality/regulationsandpolicies/recognitionofpriorlearningrplatgcu/>, stav 19.2. 2021.

Úspěšné uznání předchozího neformálního učení by mělo být jasně uvedeno v profilu studenta. Politika, procedury a procesy uznávání předchozího učení by měly být předmětem pravidelného hodnocení a evaluace s využitím kvantitativní i kvalitativní evidence, což by mělo přispět k dalšímu zlepšení praxe. GCU pravidelně svoje doporučení v oblasti UPU vylepšuje.

2.13. University of Chester (Anglie)

Na University of Chester funguje Centrum studií souvisejících s prací (Centre of Work Related Studies)²⁸, které nabízí bakalářský a magisterský studijní program Studia vycházející z práce a integrující práci (Work Based and Integrative Studies). Jedná se o inovativní formu studijního programu určeného pro studenty, kteří během studia pracují a chtějí si během práce rozšířit kompetence potřebné pro jejich povolání. Jedná se o **vyjednávaný program**, neboť jeho obsah vychází z dohody mezi studentem a tutorem a může tak být přizpůsoben potřebám konkrétního studenta. Studenti si mohou vybírat z modulů zaměřených na oblasti jako coaching, výuka a učení, vyjednávání, byznys, management, leadership, mentoring či komunikační dovednosti. Metody výuky zahrnují tzv. blended learning (kombinace standardní výuky a e-learningu), online výuku a zkušenostní/praktickou výuku v práci (např. projekty vycházející z práce). Celkově je kurz flexibilní a v rámci dohodnutých parametrů může student pracovat vlastním tempem.

Program obvykle začíná modulem zaměřeným na **sebereflexi** studenta a vyjednávání výuky, kde student ve spolupráci s osobním akademickým tutorem určí zaměření, rozvrh a způsob výuky i konkrétní název svého studia. Tutor by měl být zkušený a specializovaný akademický pracovník, který se věnuje studentovi a jeho pokroku ve studiu po dobu jeho trvání.

Pod vedením tutora student vytváří design svého studijního programu, který může zahrnovat již absolvované kurzy oceněné vysokoškolskými kredity, zkušenosti získané z vykonávání úkolů či práce na projektech ve své práci (případný počet kreditů za takové zkušenosti je určen fakultním specialistou), či účast na workshopech ve městě Chester, dálkové studium, nebo různé projekty související s prací studenta. Předmětem vyjednávání je i metoda hodnocení, obvykle jde o učební portfolio, přidělení úkolu, prezentaci, hodnocení dialogu, obrázkový či kreslený scénář (storyboard) či kombinaci těchto metod. Písemné zkoušky se zde nekonají.

Z hlediska uznávání dovedností a kompetencí získávaných prostřednictvím neformálního učení se tento studijní program od ostatních liší v tom, že zatímco ostatní obsahují stanovený počet povinných, povinně volitelných a volitelných předmětů, u nichž je možné za určitých podmínek žádat o uznání, v tomto případě je uznávání součástí samotného procesu tvorby studijního plánu.

²⁸ <https://www1.chester.ac.uk/departments/centre-work-related-studies>, stav 17.2.2021.

3. Zjištění z workshopu *Vybrané aspekty uznávání předchozího studia: zahraniční zkušenosti (10.11. 2020)*

Níže prezentujeme nejdůležitější zjištění z uvedeného workshopu²⁹, který jsme připravili v souvislosti s touto publikací:

- uznávání informálního a neformálního učení je v ČR spíše okrajovou záležitostí, chybí systematický přístup,
- VŠ s institucionální akreditací mohou využívat § 48 vysokoškolského zákona pro ověření dokončeného středoškolského nebo vysokoškolského vzdělání,
- poučení z Chorvatska:
 - UPU může snížit náklady na studium, jak státu, tak studentů
 - centrální databáze všech kvalifikací limituje flexibilitu a přílišná regulace; nevhodně svazuje systém;
 - místo nařízení a oficiálních orgánů je užitečnější cesta doporučení, workshopů a neformálních skupin;
- poučení z Irska:
 - jedná se o dlouhodobý proces, který musí být systematický a projednáváný se všemi zúčastněnými stranami;
- poučení z Maďarska:
 - problém je nejasnost pravidel a přílišná orientace na formální náležitosti (obsah) a mála flexibilita;
- největším problémem je nedostatečná komunikace mezi studenty a školami

4. Doporučení

- Jasně definovat rámec, z kterého mají VŠ vycházet při uznávání výsledků předchozího učení. Provést revizi dosavadních nástrojů a možností jejich využití v procesu uznávání (např. Národní soustava povolání a Národní soustava kvalifikací, možná je doplnit o Národní databázi kompetencí). Pokud nutné, provést i legislativní změny.
- Do přípravy změn zapojit všechny relevantní aktéry, tj. i soukromé VŠ.
- Po vzoru Rakouska zvolit národního koordinátora plánovaných změn. V této souvislosti se nabízí možnost, pověřit touto rolí CSVŠ, které by fungovalo jako zprostředkovatel mezi MŠMT a VŠ a moderovalo vzájemnou diskuzi. Kromě jiného by poskytovalo informační servis, zajišťovalo zahraniční experty, pořádalo workshopy k vybraným otázkám uznávání a připravovala metodické příručky pro implementaci uznávání v praxi – to vše v úzké spolupráci s vybranými VŠ (veřejnými i soukromými) a MŠMT.

²⁹ <https://www.csvs.cz/blog/2020/10/workshop-1-vybrane-aspekty-uznavani-vysledku-predchoziho-studia-zahranicni-zkusenosti/>

CSVŠ by doprovázelo celý proces implementace uznávání a jeho experti by jednotlivé VŠ aktivně podporovali při realizaci jejich záměrů.

- Etablovat uznávání neformálního vzdělávání a informálního učení na VŠ. V této souvislosti transparentně nadefinovat „portfolia“ znalostí, dovedností a kompetencí jednotlivých oborů a vystavět dostatečnou poradenskou strukturu pro jejich uznávání. Zřídit v managementu VŠ pracovní pozici, která by se výhradně zabývala uznáváním výsledků předchozího učení, jejich kvalitou a dopadem na zajištění kvality výuky.
- Zlepšit prostupnost středního odborného a vysokoškolského vzdělávání. Skrze uznávání zatraktivnit studium pro odborníky z praxe a vyřešit otázku snadnějšího přístupu ke studiu – např. nahrazením přijímacích zkoušek alternativním certifikátem neformálního vzdělávání, či pracovní praxí.
- Dále rozvíjet systém celoživotního vzdělávání na VŠ. Právě kurzy celoživotního vzdělávání na VŠ by mohly posloužit jako odrazový můstek pro nastavení nových pravidel uznávání výsledků – především informálního učení (viz příklad Finska)
- Vytvořit dostatečnou finanční rezervu pro pokrytí nákladů implementace nutných opatření (MŠMT i VŠ). Nabízí se financování formou projektů, za využití národních i evropských prostředků, kdy jednotlivé VŠ realizují své projekty v rámci širší národní strategie k uznávání výsledků. Ta odpovídajícím způsobem naváže na aktuální Strategický záměr ministerstva pro oblast VŠ. Tuto strategii by vypracovalo CSVŠ a vtypovalo ve spolupráci s MŠMT školy pro pilotní projekty.

Zdroje

A Magyar Rektori Konferencia elismerési munkacsoportja által elvégzett munka eredményei.

Összegzés és Ajánlások, Budapest, 2019., http://www.mrk.hu/wp-content/uploads/2019/05/Jelentes_final_20190524.pdf, stav 6. 10. 2020.

Barbara Birke, Anke Hanft: Anerkennung und Anrechnung non-formal und informell erworbenen Kompetenzen. Empfehlungen zur Gestaltung von Anerkennungs- und Anrechnungsverfahren, AQ Austria 2016: https://www.aq.ac.at/de/analysen-entwicklung/dokumente-analysen-entwicklung/AQ_Anerkennung-2016-inklU4-und-bmwfw-2.pdf?m=1613586701&, stav 23. 2. 2021.

[Competence based education :: Oulun ammattikorkeakoulu :: Opinto-opas \(oamk.fi\)](#), stav 19.2.2021.

Chester University, <https://www1.chester.ac.uk/departments/centre-work-related-studies>, stav 17.2.2021.

Chester University Formulář pro žadatele jo uznání výsledků předchozího učení je dostupný zde : <https://www.gcu.ac.uk/academicquality/regulationsandpolicies/recognitionofpriorlearningrplatgcu/>, stav 17.2.2021.

Databáze kurzu CIT: <https://courses.cit.ie/>, stav. 18.2. 2021.

Handelsblatt online, 31. 3. 2020: <https://www.handelsblatt.com/politik/deutschland/bildung-zahl-der-studierenden-ohne-abitur-2018-auf-rekordhoch/25699986.html?ticket=ST-3372035-PmN9B9uFGTSdqMOBGQf7-ap1>, stav 19. 2. 2021.

Kultusministerkonferenz (2002): Anrechnung von außerhalb des Hochschulwesens erworbenen Kenntnissen und Fähigkeiten auf ein Hochschulstudium. Beschluss der Kultusministerkonferenz

vom 28. 06. 2002: <https://www.kmk.org/fileadmin/pdf/PresseUndAktuelles/2003/anrechnung.pdf>, stav 19. 2. 2021.

Kultusministerkonferenz (2008): Anrechnung von außerhalb des Hochschulwesens erworbenen Kenntnissen und Fähigkeiten auf ein Hochschulstudium (II). Beschluss der Kultusministerkonferenz vom 18. 09. 2008: https://www.kmk.org/fileadmin/veroeffentlichungen_beschluesse/2008/2008_09_18-Anrechnung-Faehigkeiten-Studium-2.pdf, stav 19. 2. 2021.

Kultusministerkonferenz (2010): Ländergemeinsame Strukturvorgaben für die Akkreditierung von Bachelor- und Masterstudiengängen. Beschluss der Kultusministerkonferenz vom 10.10.2003 i.d.F. vom 04. 02. 2010: https://www.kmk.org/fileadmin/Dateien/veroeffentlichungen_beschluesse/2003/2003_10_10-Laendergemeinsame-Strukturvorgaben.pdf, stav 19. 2. 2021.

Moitus, S.; Weimer, L.; Välimaa, J. 2020. *Flexible Learning Pathways in Higher Education: Finland's country case study for the UNESCO International Institute for Educational Planning (IIEP-UNESCO) SDG4 Project in 2018–2021*. Finnish Education Evaluation Centre Publications 12:2020.

National Forum for The Enhancement of Teaching and Learning, <https://www.teachingandlearning.ie/>, stav 19.2.2021

Oamk, <https://www.oamk.fi/c5/en/studies-and-applying/school-professional-teacher-education/> stav 22.2. 2021.

PLAR-servis: <https://uol.de/plar>, stav 19. 2. 2021.

Recognition of Prior Learning at GCU GCU RPL Policy, 2019, Glasgow Caledonian University, https://www.gcu.ac.uk/media/gcalwebv2/theuniversity/aqd/RPL_at_GCU_Policy_V7.4.pdf, stav 15.2. 2021.

Recognition of Prior Learning, CIT <https://www.cit.ie/contentfiles/RPL%20material/CIT%20RPL%20Guidelines%20for%20Students%20s w.pdf>, stav 19.2. 2021.

Recognition of Prior Learning: National Framework for Scottish Higher Education, 2014, The Quality Assurance Agency for Higher Education, Glasgow, https://www.qaa.ac.uk/docs/qaas/enhancement-and-development/recognition-of-prior-learning---framework-for-scottish-he.pdf?sfvrsn=ae7cf581_10, stav 15.2. 2021.

Saari, J., Halttunen, T., Brauer, S. & Mäkelä, M. (2021). Validation in Art Teacher and Professional Teacher Education Curricula. Manuscript.

Saský vysokoškolský zákon <https://www.revosax.sachsen.de/vorschrift/10562-Saechsisches-Hochschulfreiheitsgesetz>, stav 19. 2. 2021.

Studium bez maturity. <https://tu-dresden.de/studium/vor-dem-studium/beratung-und-service/studieren-ohne-abitur>, stav 19. 2. 2021.

Systém šablon na CIT: <https://www.cit.ie/rpl/usefulforms>, stav 19.2. 2021.

Virkkula, E. (2020). Student teachers' views of competence goals in vocational teacher education. *European Journal of Teacher Education*. 1-16. 10.1080/02619768.2020.1806229. https://www.researchgate.net/publication/343605976_Student_teachers'_views_of_competence_goals_in_vocational_teacher_education

Vlăsceanu, L., Grünberg, L., and Pârlea, D., 2004. *Quality assurance and accreditation: a glossary of basic terms and definitions*. 2nd ed. (Bucharest, UNESCO-CEPES) Papers on Higher Education. <http://www.cepes.ro/publications/blurbs/glossary.htm>